

Il y a longtemps que je t'aime, Dutilh. okt2010.txt
FAMILIE (VERHOUDINGEN)

Il y a longtemps que je t'aime Inleiding door Jeroen Dutilh - OKTOBER 2010

Film van Philippe Claudel

We ontmoeten Juliette als zij op het vliegveld door haar veel jongere zus Lea wordt opgehaald. Juliette heeft 15 jaar in de gevangenis gezeten wegens moord en heeft proefverlof.

De ouders van Juliette hebben alle contact verbroken en haar in wezen doodverklaard. Zij kon blijkbaar alleen nog maar als slecht gezien worden. Zij voelden zich waarschijnlijk te schande gemaakt door haar en hebben haar schuldig bevonden. Tijdens de rechtszaak heeft Juliette zich niet verdedigd. Zij zweeg en lijkt daarmee inderdaad alle schuld op zich genomen te hebben. Haar ex., vader van hun beider kind, heeft tijdens de zitting tegen haar getuigd. Waarom moest zij zwijgen? Dat blijkt pas aan het eind van deze film.

Tijdens haar gevangenschap heeft zij op haar kant geen enkel contact gezocht met wie dan ook. Zou het dat zij zichzelf óók als slecht beleefd, zoals haar ouders deden?

Hulpverleners hebben haar jongere zus benaderd. Lea kijkt erg naar haar zus uit en probeert met warme emotie contact te leggen. Zij was een jonge puber toen Juliette uit haar zicht verdween. Lea beschuldigt haar zus niet en houdt nog steeds veel van haar: Il y a longtemps que je t'aime. Zij neemt Juliette bij haar in huis. Lea vertelt hoe de afgelopen jaren zijn geweest en dat Juliette werd verzwegen. Zij werd dus het geheim van het gezin. Lea werd verboden haar zus te schrijven. Juliette heeft ook nooit bezoek gehad in de gevangenis. Inmiddels is vader overleden, wat Juliette niet weet, en moeder heeft haar geheugen verloren, wat zij ook nog niet weet. Het gezin bestaat niet meer, de gemeenschappelijke normen zijn verkruimeld. Lea is volwassen geworden en maakt haar eigen keuze: het contact herstellen met Juliette.

Lea heeft twee adoptiekinderen en bekent aan Juliette: "Ik wilde geen kinderen in mijn buik". Juliette op haar beurt reageert heftig: "Dat komt door mij, door wat ik gedaan heb!" Juliette beschuldigt zichzelf. Lea heeft zichzelf dus geen leven in haar buik kunnen toestaan. Is dit onderdeel van het familiegeheim? Dit lijkt me een van de vragen.

Philippe Claudel brengt volgens mij twee thema's in in deze film. Schuld en boete enerzijds, maar ook dood tegenover leven anderzijds. Philippe Claudel kennen we al van zijn roman: Grijze Zielen. 'Het is zo moeilijk om de doden te doden' zegt Claudel in deze roman. Het lijkt het motto, ook in de film van vanavond. Waar het Claudel in die roman om gaat, is te laten zien dat "De Moord" door diverse mensen gepleegd zouden kunnen zijn. Of zij het wel of niet gedaan hebben, hangt uiteindelijk

alleen van de omstandigheden af.

De auteur wil laten zien dat er geen duidelijke grens is tussen goed en kwaad, mensen zijn niet (alleen maar) wit of zwart, maar iedereen is in feite grijs.

Grijs is de woordkeus van Claudel. Wij zouden zeggen: niet alleen zwart of wit maar van alle twee wat.

In de loop van de film zal blijken dat ook in dit drama de grens tussen goed en kwaad van de omstandigheden heeft afgehangen. Een typisch Claudel-thema dus.

Juliette heeft vaak grijze kleding aan, passend bij haar stemming.

Zij oogt depressief maar ook trots, ongenaakbaar. Zij voelt niet en suggereert met gemaakte glimlachjes

gevoelens die zij niet heeft. Zij lijkt doods qua gevoel, met een ijzige blik en ook hautain. Doods door schuld en zelfbestrafing?

Claudel contrasteert dit met het 'leven' van alle andere personages.

Wij, kijkers, staan ook aan deze kant, van het leven dus, het levendige -bewegen en genieten, doordat

wij worden betrokken in prachtige fotografie, mooie close-ups en vergezichten, vlijmscherpe beelden, en heldere kleuren. Alles leeft, de wereld lijkt volmaakt en goed.

En daarin, in die volmaakte wereld, zien we zusje Lea, de liefste zus die je je maar kan denken. Zij ook alleen maar goed. Dit de ene kant.

De enige die wel ambivalente gevoelens heeft is de man van Lea. Hij vindt het niet zo'n succes die zus waar wat mee is, om haar als gast te hebben in het gezin. Hij vertrouwt haar niet helemaal en moet zichtbaar denken aan haar als moordnares.

Anderzijds lijkt Juliette qua gevoel doods, grijs en kan niet genieten. Zij voelt zich te veel voor haar zussen zondert zich af in zichzelf. Het lijkt dat zij zich veroordeelt als slecht en lijkt daarmee de kant van haar veroordelende ouders te hebben gekozen.

Door dit contrast kijken wij tegen Juliette aan en worden geen deelgenoot van haar binnenwereld. Haar binnenwereld blijft raadselachtig, alhoewel in elke scène er kleine brokjes van worden onthult.

Dan ontstaat er een situatie waarin Juliette voor het eerst een gevoel heeft dat haar diep raakt.

Het méér dan schattige dochtertje stelt haar voor een zelfgemaakt gedichtje voor te lezen.

Juliette barst woedend uit: "Non!" en vlucht weg.

Juliette kan blijkbaar het "leven" en het lieve van dit kleine schattige meisje niet in zichzelf toelaten. Het drama hierachter en de betekenis hiervan zal pas tegen het eind van de film duidelijk worden.

Ander voorbeeld:

De reclasseringsambtenaar filosofeert over de bron van een rivier. "De echte bron is nooit gevonden!"

Hij heeft het indirect over zichzelf. Hij heeft zijn innerlijke bron nooit gevonden. Juliette reageert diep geschokt op de gevolgen hiervan.

Dat het haar zo diep schokt is volgens mij één van de barsten in haar gepantserde afweer.

Zij heeft voor haarzelf, zonder zich daarvan bewust te zijn, blijkbaar een andere uitkomst bedacht. Zij voelt een bron van leven. Wil niet dood.

Het andere thema: schuld en boete. Zoals gezegd een typisch thema van Claudel.

In een vrolijk gezelschap... Zoals eerder gezegd: "het leven druipt ervan af" ... In een vrolijk gezelschap komt zij in het vizier van Roger een dominante man. Hij zet haar onder druk te vertellen over al die jaren dat zij weg was. De plaatsvervangende schaamte loopt ondraaglijk op. Plompverloren en sans gêne verteld zij: "In de gevangenis wegen moord." De spanning breekt. Het gezelschap moet vreselijk lachen. Juliette laat zichzelf uitlachen door deze move. Zij lijkt zich zó te moeten straffen, uit schuld?

Op haar werk krijgt zij een aanmerking. "Wordt ik nu ontslagen?" lijkt zij triomfantelijk te vragen. Weer straf uitlokken.

Juliette draagt haar schuld anderzijds verborgen, met trots en hooghartigheid. "Soms is het maar beter niet te weten." Merkt ze op.

Qua schuld neemt Lea het echter voor haar op. Zij geeft college aan studenten en raakt zeer geëmotioneerd en valt zij uit tegen een student die Raskolnikov als voorbeeld wil nemen. "Het begrip van verlossende schuld geldt niet voor de gehele mensheid."

Ander voorbeeld:

Een vriend vertelt aan Juliette vroeger werk te hebben gedaan in een gevangenis. "Zij hadden mijn plaats kunnen innemen en ik de hunne." Hij bedoelt: ik had het ook kunnen doen in hun omstandigheden. Hij lijkt daarmee een last van veroordeling van haar af te nemen en zij verzacht een beetje.

Langzamerhand lijkt zij inderdaad te ontdooien uit haar hautaine doodsheid en kan zij wat verdriet gaan voelen.

Het schilderij "La Douleur" van Emile Friant lijkt haar te helpen: een melodramatisch beeld van een 19e eeuwse begrafenissen, maar niet alleen melodramatisch, ook echt verdriet laat het zien. De vriend wijst haar hierna op een schilderij van een meisje. "Zij lijkt op de vriendin die me niet wilde." Vertelt hij. "Maar hier is zij gevangen in een lijst en kan ik naar haar toe wanneer ik dat wil." Zijn manier dus om geen afscheid te nemen van haar en de realiteit van het verlies te loochenen.

Claudel wijst hier volgens mij op de sleutel van het verhaal.

Dit is de parallel met Juliette zelf. Zij heeft een innerlijke gevangenis opgericht voor haar eigen verdriet en schuld.

Samen met haar zus zingt zij: Ik heb je zolang lief en zal je nooit vergeten. Il y a longtemps que je t'aime. Degene die ze verloren heeft blijft leven op deze manier, zogenaamd.

Freud beschrijft in Trauer und Melancholie het verschil tussen rouw en depressie.

Il y a longtemps que je t'aime, Dutilh.okt2010.txt

Bij rouw is het verdriet en de pijn groot zonder dat de eigenwaarde, zelfwaardering, er onder lijdt.

Bij een depressie is de stemming verlaagd door mokerende zelfverwijten. Veelal onbewust.

Freud stelt zich de vraag hoe dit kan en ik citeer:

Wanneer men de eindeloze zelfbeschuldigingen van de melancholicus geduldig aanhoort, kan men zich

uiteindelijk niet aan de indruk onttrekken dat de krachtigste van deze beschuldigingen vaak nauwelijks

bij zijn eigen persoon passen, maar met minieme modificaties betrokken kunnen worden op een ander,

[een ander] van wie de patiënt houdt, gehouden heeft of zou moeten houden.

Telkens wanneer men de

feiten onderzoekt, wordt dit vermoeden bevestigd. Zo heeft men dan de sleutel

van het ziektebeeld in

handen gekregen, doordat men de zelfverwijten doorziet als verwijten jegens een

liefdesobject, die van

dit object zijn afgewenteld op het eigen Ik.

Juliette heeft iemand vermoord, waar zij kennelijk erg veel van houdt.

-Ik heb je zolang lief en zal je nooit vergeten. Deze

herinnering mag niet vervagen en mag ook niet gekend worden door anderen. En wordt dus

gekoesterd. Het is de wens verenigd te blijven met de dode en dat gaat ten koste van een soort

innerlijke gevangenschap. "Ik blijf naar je verlangen is dus tegelijk: Ik blijf je missen.

Dit is de gevangenis van de nooit gevoelde ambivalentie. Verlangen naar het liefdesobject houdt de

realiteit van het gemis in stand. Het voortdurend ervaren van dit gemis maakt woedend. Degene waar je

naar verlangt is er niet en komt ook niet. Hatend verlangen. Maar ja, je mag

degene waar je van houdt

niet haten en verwijten jou te zijn tegengevallen en zelfverwijten dat je aan

het haten bent. Slecht mens,

alleen maar haat!

Dit is dus de bron van zelfverwijten en schuld en daarmee van depressie.

Toch lost het onbewuste conflict op, haar innerlijke stagnatie.

Ze komt op de herinnering aan de kleine Lala met ontbrekende tanden en glimlach.

Haar handje in de

mijne. "Voor dat kleine meisje besloot ik terug te komen."

Alleen, dit blijkt niet genoeg. Er is ook nog een clash voor nodig. waarmee het loskomen uit de

gestagneerde rouw, kwantitatief gezien, overtuigend wordt.

Juliette ontwikkelt zich als in een goed lopende psychotherapie: "Je suis là."

ontdekt zij op een bepaald

moment. Zij mag weer leven.

Ik ben benieuwd wat u van het drama vindt,

en waarom, denkt u, heeft zij zich in haar strafproces niet mogen verdedigen?

Ik wens u veel plezier.

6 oktober 2010

Jeroen Dutilh Il y a longtemps que je t'aime,Dutilh.okt2010.txt